היינו מטופל ואין לו היינו ביתו ריקם אמר

רב חסדא א זהו שביתו ריקם מן העבירה:

ופרקו נאה: אמר אביי ב זה שלא יצא 6 (לו)

שם רע בילדותו י היתה לי נחלתי כאריה

ביער נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה מאי

נתנה עלי בקולה אמר מר זומרא בר מוביה

אמר רב ואמרי לה אמר רבי חמא אמר רבי

אלעזר זה שליח צבור י (היורד לפני התיבה

שאינו הגון): ואומר לפניהם עשרים וארבע

ברכות שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף

עליהן עוד שש: הני שש שבע הוויין

כדתנן על השביעית הוא אומר ברוך מרחם

על הארץ אמר רב נחמן בר יצחק מאי

שביעית שביעית לארוכה כדתניא גבגואל

ישראל מאריך ובחותמה הוא אומר מי

שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה

אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך

גואל ישראל והן עונין אחריו אמן וחזן הכנסת

אומר להם תקעו בני אהרן תקעו 🗷 וחוזר

ואומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא

יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה

ברוך זוכר הנשכחות והן עונין אחריו אמן וחזן

הכנסת אומר להם הריעו בני אהרן הריעו

וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו

ובאחת אומר הריעו: במה דברים אמורים

בגבולין אבל במקדש אינו כן ד לפי ג' שאין

עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן

במקדש שנאמר 2 קומו ברכו את ה' אלהיכם

א) [ל"ל עליו כך גי' הער ערך פרק], ב) [ל"ל שאי פרן פריקן, טי ניי ב.... הגון היורד לפני המיבה וכ"א ברש"י ד"ה זה], ג) ברכות סג. סוטה מ:, ד) רש״א מוחק זה, ה) [ל״ל זהו וכ״א ברש״י שבע״י וכ״א

ברי"ף וברא"ש], ו) ל"ל

ברכו.

תורה אור השלם ו. הָיְתָה לִּי נַחֲלְתִי כַּאַריֵה בַּיָּעֵר נָתִנָּה עָלֵי

2. ויאמרו הלוים ישוע ין אַבְּנְיָה הַנְּקְיָה יֵשׁבְנְיָה וְקַדְמִיאֵל בָּנִי חֲשַׁבְנְיָה שַׁרַבְיָה הוֹדִיָּה שְׁבַנְיָה פתחיה קומו ברכו את יי יְּכִּיְכְנּוּ שֵׁם כְּבוֹדֶךְ וּמְרוֹמֵם עֵל כָּל בָּרְכָה וּתְהֹלָה: הְעוֹלֶם וִיבְרְכוּ

הגהות הגר"א [א] גמרא (וחוור וחומר) מא"מ: [ב] שם (אלהים) מז"מ: [ג] שם ברוך ה' אלהי ישראל. נ"ב מן העולם ועד העולם:

רבינו גרשום

שבע לארוכות. כלומר ודאי אין מוסיפין על שש, ישראל שבתפלה הוא מאריך, ומכאן ואילך אמר אילו שש שהן כמו ארוכות. בד"א. שעונין אמן. ל) קומו (ו)ברכו את כלומר, במקום אמן יש אחר לענות לענות אחר (ברכו אמרו) [הברכה ולומר] ברוך ה' מן העולם ועד העולם. יכול על כל הברכות. אין עונה אמן . אלא פעם אחת. ות"ל וכו']. וכן הנהיג ר' חלפתא בצפורי. לומר (ש)לאחר ברכה זו מי שענה כו'. לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח. במקדש, בגבולין אומר ז קודם ברכות, כדאמרן לעיל. ואמר כל הברכות כולן. על הסדר, וענו אחריו אמז. אחר כל ברכה חכמים. שאמרו הענייה אחר הברכה. אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח. במקדש, אבל בגבולין אומר הענייה ואח״כ אומר הברכה, כדאמר לעיל.

א) נראה דחסר כאו וצ"ל ל) מלאט לוטנו כמן זכ ל בד"א שעונין אמן בגבולין אבל במקדש אינו כן שנאמר קומו היינו מטופל ואין לו היינו ביתו ריקן. היינו כמו הי איהו: ביתו ריקם מן העבירה. שחין חמס וגזל בביתו: ופרקו נחה. חפילו כשעמד על בחרותו היה נאה בלי שם רע: זה המעמיד חזן שאינו יש טעם על מה הם חותמות בכך הראשונה של גואל אינה מן הגון לפני הפיבה. רשע שהקב"ה שונא אותו יותר מכולן והוא נותן

בקולו לפניו: **שביעית לארוכה.** שביעית לאותה ברכה שהתחיל להאריך בה ואותה אינה מן התוספת אלא מי״ח ברכות היא כדתניא בגואל ישראל הוא מאריך: הוא אומר לפניהן. אותו הזקן הרגיל ומאריך בגאולה כדקתני מתני': בד"ח. דהן עונין אחריו אמן בגבולין: אבל במקדש. אומר אומו הזקן לאחר הפרשיות מי שענה את אברהם הוא יענה חתכם וישמע קול לעקתכם ביום הזה בא"י אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונים אחריו בשכמל"ו וכן בכל ברכות שבמקדש: לפי שחין עונין חמן במקדש. כדיליף לקמן מקרא: מניין שאין עונין אמן במקדש. דכתיב בתפלת עזרא בבית שני קומו י וברכו את ה' אלהיכם והיינו ברוך ה' אלהי ישראל כו': ויברכו שם כבודך. היינו שעונין אחריו בשכמל"ו כך הוא הפסוק ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה: ה"ג יכול על כל הברכות כולן תהלה אחת ת"ל על כל ברכה על כל ברכה מן לו מהלה: חון הכנסת. לא אותו זקן ניהו. וחוזר חזן הכנסת ואומר להן מי שענה כו' אע"פ שאמרו אותו זקן: כשמריעין תחלה הוא אומר להן הריעו בני אהרן וכשתוקעין תחלה הוא אומר להן תקעו בני אהרן כו': **וכך הנהיג.** כל מנהג זה רבי חלפתא בלפורי: לא היו נוהגין כן. שיהו עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אלא עונין אמן בגבולין: ואים דאמרי כדתניא כו'. כלומר ואיכא דמתני הכי:

וכן הנהיג. מנהג זה אמקדש קאי:

בוצי שביעית שביעית לארובה. פירוש שמתחילין להאריך ולומר בקשות ותחינות בתוך ברכה של גואל ישראל אבל מ"ת אינה בכלל הנוספות בימי תענית דלא היו מוסיפין רק ששה ועל כל הברכות

> המנין ובה אומרים מי שענה לאברהם לפי שהיה ראשון לנצולין שניצול מנמרוד ובשניה שהיא ראשונה מן הששה הנוספות אמר מי שענה לאבותנו על ים סוף וחותם ברוך זוכר הברית ולפיכך אומרה בזכרונות לפי שהיו במלרים ונתייאשו מו הגאולה ועליו נאמר (שמות ו) ואזכור את בריתי וכן בשלישית שהיא שניה מן המנין שומע תרועה ביהושע שנענה ביריחו דהיינו בעוד ישראל בגלגל בשופרות היה אומר מי שענה ליהושע בגלגל לפי שנענה בשופרות על הרביעית והיא שלישית מן המנין מי שענה לשמואל וכו׳ ובשמואל כתיב לעקה ותפלה וגבי אליהו כתיב תפלה ענני ה׳ ענני ואמרינן בגמרא דלעקה גבי שמואל ותפלה גבי אליהו ויי תפלה גבי שמואל וצעקה גבי אליהו דהא דכתיב ענני גבי אליהו הוא לעקה שמואל במלפה מעין אל ה' בלרתה לי לאליהו בהר הכרמל כנגד אשא עיני אל ההרים וכן כולם:

> ברוך מרחם על הארץ, דגבי דוד ושלמה שייך לומר על הארץ דדוד ושלמה המפללו על הארץ דוד גבי מלאך המות בגורן ארונה ושלמה בתפלה דקאמר רעב כי יהיה בארן ועוד יש לומר משום דאחקין בהמ"ק בארץ ולא קשיא הא דחשיב יונה מקמי דוד אע"ג שהיה קודם משום דבעי למיחתם על הארץ לדמפרש בגמרא: ויודנו

מן העולם עד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה יכול על כל ברכות כולן לא תהא אלא תהלה אחת ת"ל ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה תן לו תהלה ואלא במקדש מהו אומר ברוך ה' ובו אלהים אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר להם תקעו הכהנים בני אהרון תקעו וחוזר ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ברוך ה' אלהי ישראל ויו זוכר הנשכחות והם

עונים אחריו בשכמל"ו וחזן הכנסת אומר להם הריעו הכהנים בני אהרן הריעו וכו' וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שגומר את כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בצפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר לפני חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית ואית דאמרי כדתניא אומר לפניהן עשרים וארבע ברכות שמונה עשרה שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש ואותן שש היכן אומרן בין גואל לרופא חולי ומאריך בגאולה והן עונין אחריו אמן על כל ברכה וברכה וכך היו שש היכן אומרן בין גואל לרופא חולי ומאריך בגאולה והן עונין אחריו אמן על כל ברכה וברכה וכך היו נוהגין בגבולין אבל במקדש היו אומרים ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל ולא היו עונין אחריו אמן וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן במקדש ולא היו עונין אחריו אמן וכל כך למה לפי שאין עונין אמן במקדש ומנין שאין עונין אמן במקדש שנאמר קומו ברכו את ה' אלהיכם מן העולם ועד העולם ויברכו (את) שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה על כל ברכה וברכה תן לו תהלה: תנו רבנן ישל הראשונות הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך גואל ישראל והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ישראל מן העולם העד המוריה הוא יענה וחזן הכנסת אומר תקעו כהנים תקעו וחוזר ואומר מי שענה את אָברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה ל (והן תוקעין ומריעין ותוקעין) ועל השניה הוא אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך זוכר הנשכחות והן עונין אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר הריעו בני אהרן הריעו ואומר מי שענה את אבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה והם מריעין ותוקעין ומריעין וכן בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור את הברכות כולן וכך הנהיג ר' חלפתא בציפורי ור' חנניה בן תרדיון בסיכני וכשבא דבר אצל חכמים אמרו לא היו נוהגין כן אלא בשערי מזרח ובהר הבית: ר' יהודה אומר לא היה צריך לומר זכרונות כו': א"ר אדא דמן יפו מאי מעמא דר' יהודה לפי שאין אומרים זכרונות ושופרות אלא

ל"ח סימן מקעט סעיף א "ח"ח סימן נג סעיף ד]: [וסימן נג סעיף ד]: ב ג מיי שם הלכה ו טור

א"ח סי' תקעט: בא ד ה מייי שם הלכה : ານ

מוסף רש"י

י קומו ברכו את ה׳ אלהיִכם מן העולם ועד העולם. בספר עזרא כתיב חבר כב. שכל ברכה שהיו מברכין במקדש כך היו מברכין ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם למגן אברהם וכן למחיה המתים (סוטה m. ויברכו שם כבודד. ושאר העם יענו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שהעם עוניו להלל ולהודות שיטעט עופן פטנני ופטאיות שום) והמברך אומר ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם מפרש העולם. ועל דער האפונס, מפרט בתוספתא שתקנו מן העולם ועד העולם להודיע שאין העוה"ז לפני העוה"ב כלום אלא כפרוזדור לפני הטרקלין, כלומר הנהיגו ברכותיו בעוה"ז כדי להיות

רגילים לעוה"ב שכולו ארוך (ברכות סג.).

שייר לעמוד הבא שיין לעמוד הבא אינו מכיר כו' אסור לשתות יין כל השנה. שמל עכשיו זמנו הוא ויש לחוש שמל יכנה כית המקדש, רבי אומר אומר אני. אם באנו לחוש שמא אבי. מם כמנו כמוש שממ יבנה אסור ביין לעולם, ואפילו הוא מכיר שאינו עכשיו זמן משמרמו, שמא יבנה וכל הקודם ואישתכת עייל ועביד, אבל מה אעשה שתקנתו קלקלתו. חורבן הבית ועירבב שקנקנן ועירנב טדר משמרותיהן, שהיה אוסרן משנת המים, שהיה מוסרק ביין בזמן משמרתן ומתירן שלא בזמן משמרתן, הוא מיקנן עכשיו לשתות יין לעולם, דלא חייש שמא יבנה לעולס, דכם סיים שננו כב:). פתאום (סנהדרין כב:). כמאן שתו האידנא כהני חמרא כרבי. שהרי רוב כהנים אינן בקילון בומן משמרומיהן ואסורין לעולם כרבנן (שם). הואיל ומשמרות מתחדשות. ומתחדשות מתחלפות נתחנפות התתחושות בשבת, זו יולאה חז נכנסת, ולריך להסתפר מפני משמרת חדשה זו הנכנסת ואפילו עד שלשים (שם). אמר ליה. פרע מקרי בשלשים יום, אי הוה כתיב לא ישלחו פרע. הוה משמע לא יגדלו פרע, ישלחו. דקאמר פרע והדר שלוחי טפי לא לשלחו (שם). בבואס וגו', מקיש פרועי ראש לשתויי יין, וכתיב ביין בבואס (שם).

רבינו חננאל

היתה לי נחלתי כאריה ביער [וכו׳]. א״ר אלעזר זה שליח צבור היורד לפני

זה שלית צבור היודל לפניהם כד מכר אין תענית עכשיו, א"ר יוסי הדא אמרה אילין תעניתא בדין לית תמן תעניתא. אמר ליה כאן אמור רבנן כל תענית שאינה נעשית כמצותה, עליו הכתוב אומר התיבה, שאינה גתן. ירושלמי. ר' אחא בשם רב אמר אין תענית עכשיו, א"ר יוסי הדא אמרה אילין תעניתא ד[א]נן עבדין לית תמן תעניתא. אמר ליה בשב ברכות מוסיף, ואמאי תנינן ומוסיף נוד שש. ושנים שביעית הוא אומר כר, הנה שבע ברכות מוסיף עוד שש. ואילו הן זכרונות ושופרות כו'. האקשינן, והתנן שביעית הוא אומר כר), ומאריך בגואל ישראל, נמצאת ברכת גואל ישראל ארוכה שהיא מכלל י"ח ברכות, ושש מוסיפין היינו שבע ארוכות, ועלה תנן על השביעית הוא אומר. וכדתניא בגואל ישראל הוא מאריך ובחותמה אומר מקנו בני אהרן תקעו ותרוקעין ותוקעין אל היו אומר אלא ברוך ה' אלהי שב ברכות בין אומר לופא, ועונין אמן אחר כל עוני אמר ולא היו עושין כן אלא בשערי מורח ובהר הבית בלבד. תניא אומר לפניהם כ"ד ברכות י"ח שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש, והיכן אמר בכות בין גואל לרופא, ועונין אמן אחר כל ברכה אול היו עושין כן אלא בשערי מורח ובהר הבית בלבד. תניא אומר לפניהם כ"ד ברכות י"ח שככל יום ומוסיף עליהן עוד שש, והיכן אמר בכות בין גואל לרופא, ועונין אמן אל כל אחת ואחת כר: